

MAGYAR AFRIKA TÁRSASÁG
AFRICAN-HUNGARIAN UNION

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR
AHU HUNGARIAN AFRICA-KNOWLEDGE DATABASE

SOMOGYI, Gyula

Etiópia – modern halál keresztútján / Ethiopia – on the crossroads of modern death

Eredeti közlés /Original publication:

in: Sebestyén Éva – Szombathy Zoltán – Tarrósy István szerk.: *Harambee*. Tanulmányok Füssi Nagy Géza 60. születésnapjára, 2006, Pécs, Publikon Könyvek, 348–351. old.

Elektronikus újraközlés/Electronic republication:

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR – 000.002.930

Dátum/Date: 2018. június / June

filename: somogyigyula_2006_Etiopia

Ezt az információt közlésre előkészítette

/This information prepared for publication by:

B. WALLNER, Erika és/and BIERNACZKY, Szilárd

Hivatkozás erre a dokumentumra/Cite this document:

SOMOGYI, Gyula: Etiópia – modern halál keresztútján / Ethiopia – on the crossroads of modern death, *AHU MATT*, 2018, **pp. 1–7. old.**, No. 000.002.930, <http://afrikatudastar.hu>

Eredeti forrás megtalálható/The original source is available:

Közkönyvtárakban / In public libraries

Kulcsszavak/Key words,

magyar Afrika-kutatás, tényfeltárás az elaknásított Etiópiáról, az emberekre váró ottani súlyos veszélyekről

African studies in Hungary, fact-finding about the crippled Ethiopia, about the serious dangers that people are waiting for

AZ ELSŐ MAGYAR, SZABAD FELHASZNÁLÁSÚ, ELEKTRONIKUS,
ÁGAZATI SZAKMAI KÖNYV-, TANULMÁNY-, CIKK- DOKUMEN-
TUM- és ADAT-TÁR/THE FIRST HUNGARIAN FREE ELECTRONIC
SECTORAL PROFESSIONAL DATABASE FOR BOOKS, STUDIES,
COMMUNICATIONS, DOCUMENTS AND INFORMATIONS

* magyar és idegen – angol, francia, német, orosz, spanyol, olasz és szükség szerint más – nyelveken készült publikációk elektronikus könyvtára/
writings in Hungarian and foreign – English, French, German, Russian,
Spanish, Italian and other – languages

* az adattárban elhelyezett tartalmak szabad megközelítésűek, de olvasásuk vagy letöltésük regisztrációhoz kötött/the materials in the database are free but access or downloading are subject to registration

* Az Afrikai Magyar Egyesület non-profit civil szervezet, amely az oktatók, kutatók, diákok és érdeklődők számára hozta létre ezt az elektronikus adattári szolgáltatását, amelynek célja kettős, mindenekelőtt sokoldalú és gazdag anyagú ismeretekkel elősegíteni a magyar afrikanisztikai kutatásokat, illetve ismeret-igényt, másrészt feltárni az afrikai témájú hazai publikációs tevékenységet teljes dimenziójában a kezdetektől máig./The African-Hungarian Union is a non-profit organisation that has created this electronic database for lecturers, researchers, students and for those interested. The purpose of this database is twofold; on the one hand, we want to enrich the research of Hungarian Africa studies with versatile and plentiful information, on the other hand, we are planning to discover Hungarian publications with African themes in its entirety from the beginning until the present day.

ETIÓPIA – MODERN HALÁL KERESZTÚTJÁN

SOMOGYI, Gyula

in: Sebestyén Éva – Szombathy Zoltán – Tarrósy István szerk.:
Harambee. Tanulmányok Füssi Nagy Géza 60. születésnapjára, 2006,
Pécs, Publikon Könyvek, 348–351. old.

A kelet-afrikai országok közül Etiópia kiemelt helyen szerepelt a világ 20. századi történelmében – legalábbis a háborúkat tekintve, legyenek azok helyi vagy akár világméretű konfliktusok. Az ősi kultúrák találkozáspontjában fekvő ország lakossága napjainkra megtanulta: a termőföldek, a legelők, a folyókhoz vezető utak még békeidőben is veszélyesek.

A veszélyt a „rejtett gyilkosok”-nak is nevezett gyalogsági aknák jelentik. A köznyelvben leginkább a taposóakna megnevezés terjedt el, ez csak azért nem helytálló minden esetben, mert vannak olyan szerkezetek is, amelyek nem a közvetlen rálépés hatására lépnek működésbe (katonai szakszóval: „elműködnek”), hanem kifeszített drót, vagy más, az akna gyújtószerkezetéhez rögzített eszköz indítja be a robbanást.¹

A gyalogsági aknák elsődleges célja a területvédelem. A legnagyobb gondot az okozza, hogy a háború elmúltával a kijelölt terület védelmére telepített aknák rendszerint helyükön maradnak, működésre készen. Ezek a fegyverek nem mérlegelnek: nem csak katonák alatt

¹ Idézet az Ottawai Egyezményből: 1.) *Gyalogsági akna*: olyan aknát jelent, mely úgy van tervezve, hogy felrobbanjon ember jelenlététől, közelségétől vagy érintésétől, és amely egy vagy több személy harcképtelenné tételét, sérülését vagy halálos sérülését okozza. Azok az aknák, melyek rendeltetésük szerint egy jármű, nem pedig egy személy jelenlététől, közelségétől vagy érintésétől robbannak fel, és amelyek felszedésgátló biztosítással vannak felszerelve, azáltal, hogy rendelkeznek ilyen berendezéssel, nem minősülnek gyalogsági aknáknak. 2.) *Akna*: olyan harci eszközt jelent, amely telepíthető a földfelszín alá, a földfelszínre, annak vagy más felületnek a közelébe, és az a funkciója, hogy felrobbanjon az emberek vagy járművek jelenlététől, közelségétől vagy a velük való érintkezéstől.

robbannak fel, hanem vízért igyekvő asszonyok, vagy gyerekek alatt is. Válogatás nélkül ölnek.

A fegyvertípusra általában jellemző, hogy az előállítás olcsó (3–10 dollár), a használata sem igényel különösebb erőforrásokat. Reguláris hadseregeknél természetesen szigorú szabályok vannak a gyártásra és a használatra vonatkozóan (pl. minden aknának felderíthetőnek kell lennie, a lerakásról térképet kell készíteni) a nem állami szereplők (azaz gerillák, terrorista-csoportok) azonban ezekkel az előírásokkal nem foglalkoznak. Van arra is példa, hogy fa cipősdobozba töltik a robbanóanyagot, a gyújtószerkezetet a doboz és a kitámasztott teteje közé helyezik, s máris kész egy felderíthetetlen, az idő múlásának korántsem ellenálló halálos szerkezet. Az aknák szavatossági ideje véges, van olyan típus, amelynek hatóanyaga bizonyos idő elteltével instabillá válik.

Etiópiában a gyalogsági aknák szinte mindegyik fajtája megtalálható. Ez köszönhető a kétpólusú világrend idején elfoglalt helyének, az ország „hagyományosan” hosszú háborús múltjának. Az etiópiai aknaellenes központ közleménye szerint a következő konfliktusok után maradtak aknák az ország területén: az 1935-ös olasz invázió, az 1977–1978 közötti zajló etiópiai–szomáliai konfliktus, az 1980-as szudáni incidens, az 1975–1991-es etióp polgárháború és az 1998–2000 közötti Eritreával vívott háború.

A legutóbbi konfliktus lezárása után Etiópia 2004-ben csatlakozott a gyalogsági aknák teljes körű betiltását szorgalmazó ENSZ egyezményhez, s a kötelező 6 hónapos időszak lejártá után, 2005. június 1-én lépett hatályba Etiópia csatlakozása. Az egyezmény hivatalos neve: A gyalogsági aknák alkalmazásának, felhalmozásának, gyártásának és átadásának betiltásáról, valamint megsemmisítéséről szóló egyezmény. Ez a köznyelvben „Ottawai Egyezmény”-ként terjedt el, utalva aláírásának helyszínére. Az Ottawai Egyezményt 1997 decemberében írták alá a fegyvertípus betiltásával egyetértő országok képviselői, hatályba 1999 márciusában lépett. 2006 májusában már a világ 151 állama írta alá. Immáron köztük van Etiópia is.

Az egyezmény jelentősége többek között abban van, hogy az az ország, amelyik csatlakozik hozzá, vállalja, hogy a csatlakozásától számított 4 éven belül az összes raktáron levő gyalogsági aknáját megsemmisíti (minimális számú aknát hagyhat csak meg aknafelderítés, megsemmisítést elősegítő kutatás–fejlesztési célokra), s tíz éven belül az aknás körzetekben levő aknákat is felszedik, majd megsemmisítik.

Etiópia számára az első határidő 2009. június 1-jén jön el, amikor is az összes raktáron levő, az egyezmény hatálya alá eső eszközt meg kell semmisítenie. Az Egyezmény 7. cikke előírja, hogy a részes államoknak évente jelenteniük kell a gyalogsági aknákkal kapcsolatos adataikat, azonban Etiópia mindezidáig adós maradt ezzel a jelentéssel, így nem tudjuk biztosan, hogy mennyi gyalogsági akna áll a hadsereg raktáraiban, számuk azonban minden bizonnyal jelentős. A legutóbbi eritreai konfliktus során mintegy 150 000–200 000 aknát raktak le etióp oldalról (Eritrea kb. 240 000 aknát fektetett le) a vitatott határ menti területeken, mint pl. Tigray, Afar tartományok, és a szomáliai határvidék. Pontos adatok csak a közelmúltban megkezdett aknamentesítő programok nyomán állnak rendelkezésünkre, azonban ekkor is csak a már megtisztított területeken fellelt aknák és egyéb, háborúból visszamaradt robbanószerek számáról tudunk meg többet. 2004-ben 10,9 km²-nyi területet tisztítottak meg, ahol 478 gyalogsági aknát, 67 jármű elleni aknát és 8352 db egyéb robbanóanyagot találtak.

Az ország csatlakozása óta a munka fellendült – hiszen jóval nagyobb anyagi erőforrások állnak rendelkezésre az Ottawai Egyezmény jóvoltából –, s 2005-ben már 1639 km²-nyi területet (többségében utakat) tisztítottak meg, ahonnan 348 aknát és 11 109 db egyéb robbanóanyagot szedtek fel és semmisítettek meg.

Az aknaellenes fellépés első koordinátora az Etiópiai Aknaellenes Iroda, amely 2001 óta működik. Az aknaellenes fellépés meglehetősen sok szereplőt jelent, a helyi irodáktól a különböző nem-kormányzati szervezeteken keresztül ENSZ hivatalokig terjed a skála. Az utóbbi években teret nyert az a felfogás, hogy elsősorban azokat a területeket kell megtisztítani, amelyek az emberi közösségekre különösen nagy hatást gyakorolnak, s csak ezek után kerüljenek sorra a ritkán vagy egyáltalán nem lakott, aknákkal szennyezett földek. Ezzel a módszerrel² sokkal hatékonyabban lehet felhasználni a világ donor-országaiból és a nemzetközi közösségből érkező erőforrásokat. (A korábbi rendszer szerint a közösségekre gyakorolt hatást figyelmen kívül hagyva végezték az aknamentesítést.)

Az etióp aknaellenes iroda szerint kb. 20 évre van szükség Etiópia teljes aknamentesítésére, ami ugyan hosszú idő, de azért belátható táv-

² Landmine Impact Survey (LIS) a módszer neve, ez tulajdonképpen egy szociológiai felméréshez hasonló, terepbejárással, és az ott élő emberekkel együttműködve készített felmérés.

lat. Az Ottawai Egyezmény ennél kevesebb időt szab meg a munka elvégzésére, de egyúttal segítséget is ad, ugyanis az egyezmény jobb helyzetben levő országai kötelesek – lehetőségeik szerint – segíteni az aknaproblémákkal küzdő országokat.

A világon az Európai Bizottság nyújtja az USA után a második legnagyobb összegű, az Ottawai Egyezmény céljait elősegítő támogatást, amely 2005-ben elérte az 54,5 millió dollárt. (1992–2005 között ez az összeg 422,6 millió dollár volt.) A Bizottság 2006-ban Etiópiának 8 millió eurónyi, azaz mintegy 10 millió dollárnyi támogatást ítelt meg. A támogatás felhasználásnak ellenőrzésére 2006 áprilisában az unió tagállamainak képviselőinek jelenlétében az Európai Bizottság helyszíni ellenőrzést tartott.

Az ellenőrzés során Addis Abebában az etióp kormány szakemberei beszámoltak az eddig elvégzett munkáról. A csoport ezután Tigray-tartományba utazott, hogy egy megtisztítás alatt álló területen szemrevételezze a támogatások felhasználását.

Az aknamentesítési munkák a valóságban nagyon különböznek az esetleges film- vagy olvasmányélmények alapján látott, illetve elképzelt folyamatokról. Először is meglehetősen nagy emberi erőforrásokat igényelnek, sokszor nehézgépekkel is kiegészül egy-egy projekt. A hagyományosnak mondható technológiák mellett különlegesen képzett kutyák is segítik az aknaszedők munkáját. Egyszerre körülbelül egy négyzetkilométernyi terepen zajlott az aknaszedés, messze kint a *bush-ban*. Kicsit szubjektívebb módon a következőképpen jellemezhető a munka: Mintha csak egy napszámos munkáját figyelnék: meghatározott útvonalon, piros, illetve fehér szalagokkal kijelölt ösvényeken közlekednek az aknaszedők, fegyelmezetten, libasorban. Mindenkin védőfelszerelés, a kezekben elektromos aknakeresőgép is látható. Az aknaszedő gépek most pihennek, munka közben nem látjuk azokat. (Ezek óriási, távirányítású cséphadarókként mennek végig a földön, nagy fémgolyókkal, buzogányokkal ütik az előttük levő területet, az aknák több mint 90%-a felrobban, a maradékot viszont már az emberek és a kutyák keresik meg.) A kézi munka lassú, a kutyák alkalmazása jelentősen gyorsít rajta, nagyjából hatszor akkor terület vizsgálható meg segítségükkel. A hőségben az ebédszünet idejére kiürül az aknamező, csak később, a délutáni órákban térnek vissza az emberek.

Az aknaszedés költséges dolog, nehéz terepen a 3–10 dollárért előállított akna felszedése akár 500–1000 dollár is lehet (pl. a dzsungelben lerakott, vagy más, dús vegetációjú, hegyvidéki területeken, ahol

gépeket nem lehet alkalmazni). Ez egyúttal munkát is jelent a helyi lakosságnak, gyakori, hogy a katonák mellett civilek is dolgoznak, a meglátogatott területen fegyveresek – de nem katonák – vigyázták a munkát, s a vadászat is hozzájuk tartozik.

Az uniós csoport számára rendezett kiállítás és bemutató hamar véget ér, a távozó diplomata még látják, amint gyors kezek lebontják a felállított paravánokat, a biztonsági előírásokat tartalmazó táblákat.

Csak remélni tudjuk, hogy a pénzosztó országoknak jelentő szakértők számára rendezett színház függőnye mögött az etióp aknaszedők betartják az elemi szabályokat, s a 3 évre szóló EU-támogatás teljes egészében az aknás területek megtisztítására és az aknák megsemmisítésére fordítódik.